दैनिकम् ई-संस्कृतवार्तापत्रम्
हिमसंस्कृतवार्ता

पञ्चाङ्गम्
अद्य सिद्धार्थी वि.सं. २०८२,
कलियुगाब्धः ५१२७ शरद-ऋतुः
सूर्यः दक्षिणायनम् मार्गशीर्षकृष्णएकादशी
कार्तिक ३० प्रविष्ठांशः मङ्गलमयः भवेत्

■ पृष्ठ-4 ■ वर्ष-5 ■ अङ्क-24 | 1 | नवम्बर, 15 2025 | Website- www.himsanskritam.com | Email-himsanskrit@gmail.com

2 आदिवासी-इतिहासः जीवितं स्थापयितुं केन्द्रसर्वकारेण नवम्बर्-मासस्य १५ दिनाङ्कः आदिवासीगौरवदिवसः इति घोषितः

3 दिसम्बरमासस्य प्रथमदिनपर्यन्तं सज्जाः भविष्यन्ति मतदातासूचयः, राज्ये अद्यावधि ५५ लक्षाधिकाः मतदातारः पञ्जीकृताः

4 मतदानम् अस्माकं जन्मसिद्धः अधिकारः (निर्वाचनपर्वविशेषः)

बिहारविधानसभानिर्वाचनाय सर्वेषां त्रिचत्वारिंशोत्तर द्विशतं यावत् विधानसभाक्षेत्राणां कृते मतानां गणना शान्तिपूर्वकम् अभवत्

हिमसंस्कृतवार्ताः - बिहारविधानसभानिर्वाचनाय सर्वेषां त्रिचत्वारिंशोत्तर द्विशतं यावत् विधानसभाक्षेत्राणां कृते मतानां गणना शान्तिपूर्वकं अभवत् । सत्तारूढ एन्. डी. ए. इति राष्ट्रिय-जनतान्त्रिक-गठबंधनं प्रचण्ड-विजयः प्राप्तवान् । एन्. डी. ए. पक्षः द्विशताधिकानि आसनानि विजयः प्राप्तवान्। राघोपुर आसने, महागठबन्धन-पक्षस्य मुख्यमन्त्रीपदस्य प्रत्याशि, आर्. जे. डी. दलस्य नेता च तेजस्वी प्रसाद यादवः विजितवान्। जन-शक्ति-जनता दलस्य नेता तस्य भ्राता च तेज-प्रताप-यादवः महुआ-क्षेत्रात् एल्. जे. पी. तथा आर्. जे. डी. दलस्य प्रत्याशिनः पश्चात् तृतीयस्थाने अस्ति। भाजपा-दलस्य प्रत्याशि तथा उपमुख्यमन्त्री सम्राट् चौधरी तारापुर-आसनम् विजितवान्, विजयकुमारसिन्हा लखिसराय्-आसनात् विजितवान् । अलीनगर-क्षेत्रे भाजपेति दलस्य मैथिली ठाकुरः विजितवती, भाजपेति दलस्य वरिष्ठः नेता मङ्गलपाण्डे च सिवान-क्षेत्रे अग्रे अस्ति। तत्रैव सप्त-राज्यानाम् अष्टसु निर्वाचनक्षेत्रेषु आयोजितेषु विधानसभायाः उप-निर्वाचने काङ्ग्रेस्-दलं द्वे आसने विजितवान्, भाजपेति दलम् एकं आसनं जित्वा एकस्मिन् आसने अग्रे अस्ति। आम आदमी-दलं, पी. डी. पी., मिजो नैशनल फ्रण्ट् इत्येतत् दलं च एकं एकं स्थानं प्राप्तवन्तः, जे. एम्. एम्. एकस्मिन् आसने अग्रे अस्ति। भाजपेति दलस्य वरिष्ठः नेता तथा प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी, भाजपाध्यक्षः जगत प्रकाश नड्डाः, दलस्य वरिष्ठः नेता अमितशाहः च बिहारस्य जनान् ऐतिहासिकाभूतपूर्वाय च जनादेशाय धन्यवादं दत्तवन्तः।

विदेश मन्त्री जयशङ्करः कनाडादेशे जी 7 विदेशमन्त्रिणाम् उपवेशने भागम् अभजत्

हिमसंस्कृतवार्ताः - विदेशमन्त्री जयशङ्करः कनाडादेशे जी 7 विदेशमन्त्रिणाम् उपवेशने भागम् अभजत्, सः तत्र विश्वस्य अनेकैः विदेशमन्त्रिभिः सह मिलितवान्। प्रमुख औद्योगिकीकृत-लोकतन्त्राणां समूहस्य जी-7 इत्यस्य अध्यक्षः कनाडा-देशः, सहभागिरूपेण भागं ग्रहणाय भारतं आमन्त्रितवान् आसीत्। श्रीजयशङ्करः कनाडादेशस्य विदेशमन्त्रिणा अनीता आनन्देन सह मिलित्वा अवदत् यत् ते द्वयोः देशयोः मध्ये सम्बन्धाय पञ्चविंशत्यधिक द्विसहस्र तमवर्षस्य नुतनस्य मार्गचित्रस्य कार्यान्वयने प्रगत्याः प्रशंसितवन्तौ। नियाग्रायां द्विदिवसीयसम्मेळनावधौ, मन्त्री तत्र उपस्थितैः मन्त्रिभिः सह कूटनीतिक वार्ता आचरितवान्। सः अमेरिकादेशस्य विदेशसचिवेन मार्को रुबियो इत्यनेन सहापि मिलितवान् ।

उपराष्ट्रपतिः सी.पी. राधाकृष्णनवर्यः आन्ध्रप्रदेशस्य विशाखापत्तनमनगरे सी.आई.आई. सहभागित्व-शिखरसम्मेलनम् उद्घाटितवान्

हिमसंस्कृतवार्ताः - उपराष्ट्रपतिः सी.पी. राधाकृष्णनवर्यः आन्ध्रप्रदेशस्य विशाखापत्तनम नगरे पञ्चविंशत्यधिक द्विसहस्रतम वर्षस्य त्रिंशत्तमं सि. आई. आई. सहभागित्व-शिखरसम्मेलनम् उद्घाटितवान्। अस्मिन् अवसरे उप-राष्ट्रपतिः अवदत् यत् प्रधानमन्त्रिणः नरेन्द्रमोदिनः नेतृत्वे भारतं द्रुतगत्या समृद्धराष्ट्ररूपेण उद्भुतम् अस्ति इति। आन्ध्रप्रदेशं भारतस्य सर्वोत्तम-निवेश-स्थानेषु अन्यतमम् इति प्रवदन्, सः अवदत् यत् केन्द्र-राज्यं च उभौ सामञ्जस्येन कार्यं कुर्वन्तः सुदृढानि लक्ष्यानि च प्राप्तवन्तौ ।

राजकोट-पोरबन्दर-नगरयोः मध्ये राजकोट-रेलस्थानकात् विशिष्टं रेलयानं हरितध्वजं प्रदर्शितवान् डा. मनसुख माण्डवीयः

हिमसंस्कृतवार्ताः - गुजरातराज्यस्य द्विदिवसीय यात्रायां केन्द्रीयमन्त्री डा. मनसुख-माण्डवीयः राजकोट-पोरबन्दर-नगरयोः मध्ये राजकोट-रेलस्थानकात् विशिष्टं रेलयानं हरितध्वजं प्रदर्शितवान्। श्रीमाण्डवीयः अवदत् यत्, राजकोट-पोरबन्दरयोः मध्ये नूतनयोः स्थानीय रेलयानयोः आरम्भेन सौराष्ट्र-प्रदेशस्य विकासाय इतोप्यधिकं प्रोत्साहनं प्राप्स्यते।

प्रधानमन्त्रिणः नरेन्द्रमोदिनः अद्य गुजरातराज्यस्य यात्रा

हिमसंस्कृतवार्ताः - प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी अद्य गुजरातराज्यस्य यात्रायां भविष्यति। यात्रावधौ श्रीमोदी सूरत-नगरे निर्माणाधीनं बुलेट्-रेल्-स्थानकं गत्वा मुम्बई-अहमदाबाद् द्रुत-रेल-मार्गस्य प्रगत्याः समीक्षां करिष्यति। पश्चात् प्रधानमन्त्री नर्मदा-मण्डलस्य देवमोगरा मन्दिरे पूजार्चनां च करिष्यति। सः डेडियापाडा अपि गमिष्यति तथा च धरती आबा भगवान् बिरसा मुण्डा वर्यस्य सार्धेकशततमस्य जन्मदिवसस्य अवसरे आयोजिते कार्यक्रमे भागमपि ग्रहीष्यति।

सुभाषितम्

एको रविरतितेजसा,
अतिशूरः केसरी वने वासी।
अतिविपुलं खं शून्यम्,
अतिगम्भीरोऽम्बुधिः क्षारः।।

अर्थात्- अत्यन्त तेजस्वी और प्रकाशवान सूर्य अकेला ही सारे संसार को प्रकाशित करता है, अत्यन्त शूर सिंह को भी अकेले वन में निवास करना पडता है। अत्यन्त विशाल आकाश भी अनन्त (शून्य) है और अत्यन्त गहरे समुद्र का भी जल खारा होता है।

दैनिकं ई-संस्कृतवार्तापत्रम्
हिमसंस्कृतवार्ताः
हिमसंस्कृतवार्तापत्रस्य
एकवर्षस्य सदस्यता
१०० ₹
One year subscription to the daily Sanskrit newspaper is Only 100 Rupees
To subscribe, text us a message saying hello on the number below.
7876636263

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः दैनिकपत्रे व्याकरणात्मक-अशुद्धीनां कृते, राजनैतिक-सांस्कृतिकविचाराणाञ्च कृते सम्बद्धाः पत्रकाराः लेखकाश्च उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः
हिमसंस्कृतम्, प्रकाशनम्
जसवां कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे
कस्बा कोटला जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवाहरसङ्केतः-१७७१११
सङ्केतः- प्रबन्धनिदेशिका- शिवानी शर्मा हिमसंस्कृतम्

बालाः राष्ट्रस्य भविष्याः सन्ति, तान् आत्मविश्वासयुक्ताः उत्तरदायिनः च नागरिकाः कर्तुं प्रयत्नाः करणीयाः - राष्ट्रपतिः द्रौपदीमुर्मूः।

हिमसंस्कृतवार्ताः - राष्ट्रपतिः द्रौपदीमुर्मुवर्या बालदिवसस्य अवसरे राष्ट्रपतिभवनस्य सांस्कृतिक केन्द्रे विविध-विद्यालयानां संघटनानां च बालकैः सह संवादं कृतवती। सामाजिकान्तर्जालीय सन्देशे राष्ट्रपतिः अवदत् यत् बालाः राष्ट्रस्य भविष्याः सन्ति, तान् आत्मविश्वासयुक्ताः उत्तरदायिनः च नागरिकाः कर्तुं प्रयत्नाः करणीयाः। राष्ट्रपतिः बालकैः सह व्यतीतानि आनन्दपूर्णानि क्षणानि प्रसारितवती, तेषु केचन वंदे मातरम् गीतं गीतवन्तः, काव्यानि पठितवन्तः च।

आदिवासी-इतिहासः जीवितं स्थापयितुं केन्द्रसर्वकारेण नवम्बर्-मासस्य १५ दिनाङ्कः आदिवासीगौरवदिवसः इति घोषितः

हिमसंस्कृतवार्ताः। स्वातन्त्र्यसेनानी तथा आदिवासीनेता भगवान बिरसा मुण्डा इत्यस्य जन्मदिवसः अद्य राष्ट्रे आदिवासी गौरवदिवसत्वे आयोजितः भविष्यति। आदिवासी-इतिहासः जीवितं स्थापयितुं केन्द्रसर्वकारेण नवम्बर्-मासस्य १५ दिनाङ्कः आदिवासीगौरवदिवसः इति घोषितः । उत्सवस्य विस्तारः आदिवासीगौरवसप्ताहरूपेण जातः अस्ति। अस्य उत्सवः विभिन्नेषु मन्त्रालयेषु राज्येषु च सांस्कृतिककार्यक्रमैः, प्रदर्शनैः, शैक्षिकक्रियाकलापैः च आचर्यते येन आदिवासीनायकानां संस्कृतिः जीविता भवेत् आदिवासीस्वतन्त्रतासेनानीनां कृते समर्पितानां संग्रहालयानाम् स्मारकानाञ्च विकासे सर्वकारेण निरन्तरं बलं दत्तम् अस्ति । १० राज्येषु एकादशसङ्ग्रहालयानाम् अनुमोदनं कृतम् अस्ति, येषु त्रयः उद्घाटिताः सन्ति । राञ्चीनगरस्य भगवान् बिरसा मुण्डा स्मारकोद्यानेन-सह-सङ्ग्रहालयः एतेषु अन्यतमः अस्ति । तथैव रायपुरे आदिवासीस्वतन्त्रतासेनानीनां विषये डिजिटलसङ्ग्रहालयस्य नाम वीरनारायणसिंहस्य नाम्ना अस्ति । रानीकमलापतिरेलस्थानकम्, टंट्याभीलविश्वविद्यालयः, अल्लूरीसीतारामराजू, बिरसामुण्डा इत्यादीनां प्रतिमानां च देशे सर्वत्र आदिवासीसंस्कृतिः समावेशयितुं प्रयत्नाः प्रतिबिम्बिताः सन्ति। आदिशौर्य ई-पुस्तकं, अमरचित्रकथासंग्रहं च आदिवासीनेतृणां विषये कथापुस्तकानि, हास्यकथाः, डिजिटलसामग्री च प्रकाश्यन्ते। आदिवासीनायकानां कथाः प्रत्येकां पीढीं यावत् गच्छन्ति इति सुनिश्चित्य देशस्य जनजातीयस्वतन्त्रतासेनानीनां स्मरणस्य मार्गः परिवर्तितः अस्ति। प्रधानमन्त्रिणा नरेन्द्रमोदिना बिरसामुण्डा, पैकाविद्रोहः, रानीगाइदिन्ल्यू इत्येतेषां स्मरणे समर्पिताः स्मारकमुद्राः डाकचिटिका च विमोचिताः सन्ति। विगतदशके आदिवासीविकासस्य दृष्टिः राष्ट्रव्याप्याभियानरूपेण विस्तारिता अस्ति । अद्य अनुसूचितजनजातीनां विकासकार्ययोजनानां माध्यमेन आदिवासीकल्याणे ४२ मन्त्रालयाः सक्रियभूमिकां निर्वहन्ति। अस्मिन् अवसरे वदन् बिरसा मुण्डायाः प्रपौत्रः अवदत् यत् आदिवासीजनानाम् अधिकारानां रक्षणे श्री बिरसा मुण्डायाः प्रमुखा भूमिका आसीत्। भारते आदिवासीसमुदायानाम् आजीविकायाः उन्नयनार्थं सर्वकारेण अद्यतनपरिकल्पनानां अपि सः प्रशंसाम् अकरोत् ।

हिमाचलप्रदेशे सर्वे राजकीय- महाविद्यालय- शिक्षकाः चलदूरवाणी- अनुप्रयोगेन एव उपस्थितिं दास्यन्ति, उत्तरदायित्वं सुनिश्चेतुं व्यवस्था परिवर्तिता

हिमसंस्कृतवार्ताः- डॉ. पद्मनाभः, शिमला। हिमाचलप्रदेशे अधुना राजकीयमहाविद्यालयेषु अपि शिक्षकाणां शिक्षकेतरकर्मचारिणां च उपस्थितिः जिओ–फेन्स–आधारित–जैवमितिपद्धत्याः माध्यमेन लेख्यते। उच्चशिक्षानिदेशालयेन अस्मिन् विषये सर्वेषां महाविद्यालय–प्राचार्यान् प्रति पत्रं प्रेषितम्, तथा च १५ नवम्बरदिनाङ्कात् अस्याः नूतनपद्धतेः अनिवार्यप्रयोगः विधास्यति इति निर्देशाः दत्ताः। अस्यां व्यवस्थायां शिक्षकाः शिक्षकेतरकर्मचारिणश्च एच. पी. एबास इति नाम्ना निर्दिष्टेन चलदूरवाणी– अनुप्रयोगेन एव स्वीयाम् उपस्थितिं दास्यन्ति। अस्मिन् अनुप्रयोगे विद्यमाना जिओ–फेन्सिंग– प्रौद्योगिकीं सुनिश्चितं करोति यत् कर्मचारी केवलं महाविद्यालयपरिसरे प्रविष्टः सन् एव उपस्थितिं दातुं शक्नुयात्। तेन उपस्थित्याः प्रणाली अधिकं पारदर्शिनी, यथार्था, उत्तरदायिन्याश्च भविष्यति। उच्चशिक्षानिदेशकः डॉ. अमरजीतकुमारशर्मा इत्यनेन उक्तं यत् अस्याः प्रणाल्याः प्रवर्तनार्थं पूर्वमेव सर्वेषां राजकीयमहाविद्यालयानां कृते डिजिटल्ल टेक्नोलजीज़ एण्ड गवर्नन्स–विभागेन प्रशिक्षणसत्राणि आयोजितानि। कर्मचारिणां हिम- एक्सेस पटलनाम्नि पञ्जीकरणं सम्पन्नम्। प्रतिमहाविद्यालयं डीडीओ–लेखाः अपि निर्मिताः, येन कर्मचारी– निर्देशनं (mapping) दत्त–व्यवस्थापनं च सुसम्पाद्येत्। इदानीं नूतनव्यवस्थायां पारम्परिक–पञ्जिकायाः अथवा जैवमिति–यन्त्रस्य आवश्यकता न भविष्यति। कर्मचारिणः महाविद्यालयसीम्नि प्रविश्य, चलदूरवाणी– अनुप्रयोगेन एव उपस्थितिं करिष्यन्ति। १५ नवम्बरतः अयं नियमः प्रवर्तिष्यते।

विश्वविद्यालयेषु तांत्रिकसंस्थानेषु च अपि प्रवर्तनविचारः

विभागीयाधिकारी अवदन् यत् भविष्ये एषा डिजिटल उपस्थितिपद्धतिः विश्वविद्यालयानां तांत्रिकसंस्थानेषु च प्रवर्तयितुं विचार्यमाणा अस्ति। एतेन सर्वेषु शिक्षण–संस्थानेषु समानं, डिजिटल– आधारितं च उपस्थिति–व्यवस्थापनं स्थापयितुं शक्यते।

नागालैण्ड्राज्ये बैंकसेवाविहीनानां ग्रामाणां संख्या १,१४३ तः अद्यत्वे १५ यावत् न्यूनीकृता-वित्तमन्त्रीनिर्मला सीतारमनः

हिमसंस्कृतवार्ताः। केन्द्रीयवित्तमन्त्री निर्मला सीतारमणः नागालैण्ड्-राज्ये स्थानीयसमुदायानाम् सशक्तिकरणं विकासं च प्रवर्तयितुं कार्यक्रमानां श्रृङ्खलां कृत्वा निरन्तरं यात्रां कृतवती। किफिरे इत्यत्र सुश्री सीतारमणः नूतनस्य औद्योगिकप्रशिक्षणसंस्थायाः उद्घाटनं कृत्वा कौशलविकासस्य प्रवर्धनार्थं भारतीयराज्यबैङ्कस्य सीएसआर-उपक्रमस्य अन्तर्गतं ₹९ लक्षं धनं प्रदत्तवती। पश्चात् ऋणप्रसारकार्यक्रमे सा पूर्वोत्तरे नवबैङ्कशाखानां वस्तुतः उद्घाटनं कृतवती, केन्द्रसर्वकारस्य विभिन्नयोजनानां लाभार्थिभ्यः अनुमोदनपत्राणि च समर्पितवती अस्मिन् कार्यक्रमे ३५० लाभार्थिभ्यः आहत्य २८.०२ कोटिरूप्यकाणां ऋणं प्रदत्तम्। आयोजनं सम्बोधयन् केन्द्रीयमन्त्री पूर्वोत्तरस्य विकासाय सर्वकारस्य निरन्तरप्रयत्नानाम् उल्लेखं कृत्वा भारतस्य विकासप्रक्षेपवक्रस्य महत्त्वे बलं दत्तवान्। वित्तीयसमावेशकार्यक्रमानाम् प्रगतेः उल्लेखं कृत्वा सीतारमणमहोदया अवदत् यत् नागालैण्ड्राज्ये बैंकसेवाविहीनानां ग्रामाणां संख्या २०१९ तमे वर्षे १,१४३ तः अद्यत्वे केवलं १५ यावत् न्यूनीकृता अस्ति। ततः पूर्वं वित्तमन्त्री मुख्यमन्त्री सूक्ष्मवित्तपरिकल्पनायाः अन्तर्गतं स्वीकृतानां वाहनानां, नागालैण्ड् ग्रामीणवित्तकोषस्य चल एटीएम वैनयानस्य च ध्वजं कृतवती। सा लक्षपतिदीदी समूहस्य महिलाभिः सह अपि संवादं कृत्वा देशे सर्वत्र अन्यमहिलानां प्रेरणादानाय प्रोत्साहयति स्म ।

लोकप्रियायाः अभिनेत्र्याः कामिनी कौशलस्य ९८ वयसि निधनम्

हिमसंस्कृतवार्ताः। लोकप्रियायाः अभिनेत्र्याः कामिनी कौशलस्य गतरात्रौ मुम्बईनगरस्य निवासस्थाने निधनं जातम्। सा ९८ वर्षीया आसीत् । एकः परिवारस्य जनः एतां वार्ताम् अङ्गीकृतवान्। १९४६ तमे वर्षे निर्मितेन शास्त्रीयचलच्चित्रेण नीचानगरेन स्वस्य चलच्चित्रवृत्तिम् आरब्धवती कामिनी कौशलः सप्तदशकाधिकं यावत् भारतीयनेपथ्ये सक्रिया आसीत् । सा दिलीपकुमारः, देव आनन्दः, राजकपूरः इत्यादिभिः प्रमुखैः अभिनेतृभिः सह कार्यं कृतवती । तस्याः अन्तिमः चलच्चित्रः आमिरखानस्य लालसिंहचढा आसीत्, यत् २०२२ तमे वर्षे प्रदर्शितम्, यस्मिन् सा ९५ वर्षे अभिनयम् अकरोत् ।

दिसम्बरमासस्य प्रथमदिनपर्यन्तं सज्जाः भविष्यन्ति मतदातासूचयः, राज्ये अद्यावधि ५५ लक्षाधिकाः मतदातारः पञ्जीकृताः

हिमसंस्कृतवार्ताः- शिमला। हिमाचलप्रदेशे पंचायतीराजसंस्थानिर्वाचनस्य सज्जता तीव्रता प्राप्ता। शुक्रवासरपर्यन्तं राज्य- निर्वाचन- आयोगेन ३५७७ पंचायतानां मध्ये ३५४८ पंचायतानां ७० नगरीयस्थानीयसंस्थानां च मतदातासूचयः निर्मिताः आसन्। आयोगेन हिमाचलप्रदेशे ५,५१९,७०९ मतदातारः पञ्जीकृताः, येषु २,७२६,५४८ महिलाः, २,७९३,१६१ पुरुषाः च सन्ति। राज्यनिर्वाचन- आयोगस्य मतानुसारं २९ पंचायतानां मतदातासूची १ दिसम्बरपर्यन्तं सज्जा भविष्यति। एते पंचायताः हमीरपुरमण्डलस्य बमसने स्थिताः सन्ति। एतेषु पंचायतेषु सूचीनिर्माणस्य कार्यं प्रचलति। राज्यनिर्वाचन- आयोगेन मतदातासूचिकाः आयोगस्य जालपुटे उपलभ्यन्ते। आयोगस्य जालपुटेन मतदातासारथी एप इत्यनेन च मतदातासूचौ कोऽपि स्वनाम अवलोकयितुं शक्नोति। २०२५ तमस्य वर्षस्य अक्तूबरमासस्य ०१ दिनाङ्कः मतदातासूचौ नामाङ्कनस्य पात्रतातिथिः घोषिता। ये २०२५ तमस्य वर्षस्य अक्तूबरमासस्य प्रथमे दिने १८ वर्षाणि यावत् आयुः प्राप्तवन्तः ते मतदातासूचौ नामाङ्कनं कर्तुं योग्याः सन्ति। यदि कस्यचित् पात्रस्य नाम अन्तिममतदातासूचौ न समाविष्टं भवति तर्हि ते रुप्यकद्वयस्य शुल्कं दत्त्वा सम्बन्धित- जिला- निर्वाचन- पदाधिकारिणः उपायुक्तस्य च कार्यालये निर्धारितस्वरूपे डुप्लिकेटरूपेण आवेदनपत्रं दातुं शक्नुवन्ति। तथैव नगरपञ्चायतस्य, नगरपरिषदः, नगरनिगमस्य वा मतदातासूचौ यदि कस्यचित् व्यक्तेः नाम न समाविष्टं भवति तर्हि सः निर्धारितस्वरूपे द्वितीयकरूपेण आवेदनपत्रं दातुं शक्नोति, यत्रापि ५० रुप्यकाणां शुल्कं दातव्यं भविष्यति। सम्बन्धिताः निर्वाचनपञ्जीकरणपदाधिकारिणः उपविभागदण्डाधिकारिणः च कार्यालयं प्रति, यावत् निर्वाचनकार्यक्रमः न प्रकाशितः भवति।

शिमलानगरनिगमस्य अन्येषां च त्रयाणां निकायानां कृते काऽपि सूची नास्ति

मतदातासूची राज्यनिर्वाचन-आयोगेन निर्मिता अस्ति। अस्मिन् शिमलानगरपालिकायाः अन्यत्रयाणां निकायानां च मतदातॄणां सूची न अन्तर्भवति। केनचित् विवादात् एतेषां निकायानां सूची न निर्मिता अस्ति।

हिमाचलप्रदेशसर्वकारः ३०० कोटिरुप्यकाणाम् ऋणं

ग्रहीष्यति, अधिसूचना प्रकाशिता

हिमसंस्कृतवार्ताः - शिमला।
हिमाचलप्रदेशसर्वकारः ₹३०० कोटिरूप्यकाणां ऋणं गृह्णीयात्। वित्तविभागेन शुक्रवासरे राजपत्रे अधिसूचना प्रकाशिता। भारतस्य रिजर्वबैङ्कद्वारा ऋणं १५ वर्षाणां कालपर्यन्तं गृहीतं भविष्यति। नवम्बर् १९ दिनाङ्कपर्यन्तं राज्यसर्वकारे एषा राशिः निक्षिप्ता भविष्यति। हिमाचलप्रदेशस्य सम्प्रति कुलऋणं ₹९८,१८२ कोटिरूप्यकाणि अस्ति। एतद् विवरणम् २०२५ तमस्य वर्षस्य अगस्तमासपर्यन्तं कालस्य अस्ति, यथा मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः मानसूनसत्रे विधानसभायां प्रस्तुतवान्। राज्यस्य ऋणं निरन्तरं वर्धमानं वर्तते, २०२५ तमस्य वर्षस्य जुलाईमासपर्यन्तं तत् ₹१ लक्षकोटिरूप्यकाणि अतिक्रान्तम् आसीत्, यदा सर्वकारेण अतिरिक्तं ₹१,००० कोटिरूप्यकाणाम् ऋणं गृहीतम् आसीत्।

"कार्यं कुरुत, नो चेत् अन्यः कोऽपि भवतः कार्यं करिष्यति" इति मुख्यमन्त्रिणः प्रशासनिकाधिकारिभ्यः स्पष्टसन्देशः

हिमसंस्कृतवार्ताः- शिमला।
मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः राज्यस्य प्रशासनिकाधिकारिणः प्रति स्पष्टं सन्देशं प्रेषितवान्। सः अवदत् यत् राज्यसर्वकारः जनानां हिताय विकासकार्ये गतिं वाञ्छति। विलम्बस्य रणनीतिः न सह्यते। नियमनाम्ना सञ्चिकानां जटिलीकरणम्, अवरोधनं, स्थगितीकरणं वा न सह्यते। राज्यसर्वकारः किमपि दुष्कृतं न करोति, न च करिष्यति। परन्तु विलम्बः अस्वीकार्यः अस्ति। मुख्यमन्त्री सर्वकारस्य त्रिवर्षीयकार्यक्रमस्य विषये चर्चां कर्तुम् आहूतेभ्यः अधिकारिभ्यः एतत् स्पष्टं कृतवान्। एषा सभा केवलं दिवसद्वयं पूर्वं राज्यसचिवालये अभवत्। मुख्यमन्त्री अपि अवदत् यत् यदि IAS तथा HAS अधिकारिणः प्रदर्शनं न कुर्वन्ति तर्हि राज्यसर्वकारे पार्श्वप्रवेशस्य विकल्पः अस्ति। सः पूर्वमेव आईएएस-संघाय (IAS Association) एतत् तथ्यं सूचितवान् अस्ति। सचिवालये आईएफएस-आईपीएस-अधिकारिणः नियोजनस्य विरोधार्थं तस्य साक्षात्काराय आईएएस-सङ्घः आगतः आसीत्। मुख्यमन्त्री उक्तवान् यत् भारतसर्वकारेण प्रशासनिकसेवासु सम्बन्धितक्षेत्रेभ्यः विशेषज्ञाः नियुक्ताः। राज्यसर्वकारस्य अपि एषः विकल्पः तेभ्यः उपलभ्यते। अतः प्रशासनिकाधिकारिणः स्वस्य कार्यप्रदर्शनस्य प्रदर्शनम् अवश्यं कुर्वन्ति। अधिकारिभिः सह समागमे मुख्यमन्त्री उक्तवान् यत् राज्ये केवलं स्वास्थ्ये, शिक्षा, वित्तक्षेत्रे एव उत्तमं कार्यं क्रियते। दत्तांशसञ्चयस्य, अङ्कीकरणस्य च विषये विशेषं बलं दातव्यम्। विद्युत्बसयानस्य, चार्जिंगस्थानकस्य च वितरणविषये अधिकारिणां शिथिलवृत्त्या अपि सः अप्रसन्नः अभवत्। राज्यविषयेषु केन्द्रीयनियमानाम् आश्रयस्य आवश्यकता नास्ति, परन्तु केचन अधिकारिणः कार्ये विलम्बं कर्तुं एतत् कुर्वन्ति। प्रशासनेन सर्वकारेण सह कार्यं कर्तव्यम्। तदा एव वयं राज्यस्य सम्मुखे ये आह्वानानि सन्ति तेषां सम्मुखीकरणं कर्तुं शक्नुमः। मुख्यमन्त्री अधिकारिभ्यः अवदत् यत् ते कार्याय आगताः। जनसमूहेन तेभ्यः एतत् न्यासं न्यस्तम् अस्ति। अस्माभिः उत्तरदायित्वेन सह कार्यं कर्तव्यम्। अधिकारिणः, कर्मचारिणः च अस्माकं परिवारस्य सदस्याः इव सन्ति। तेषां सहकार्यं राज्यस्य अग्रे गमनस्य कुञ्जी अस्ति। अतः विलम्बात्मकः उपायः कार्यं न करिष्यति। राज्यसर्वकारस्य कार्यकालस्य त्रीणि वर्षाणि दिसम्बरमासस्य ११ दिनाङ्के सम्पन्नं भवति। वर्षद्वयं अवशिष्टम् अस्ति। एतेषु वर्षेषु अस्माभिः सुनिश्चितं कर्तव्यं यत् जनाः सर्वकारीययोजनानां लाभं प्राप्नुवन्ति।

हास्यकणिका

पति- पत्न्योः मध्ये हास परिहासम्

पतिः- भवती मन्यते किं यत् महिलाः पुरुषाणाम् अपेक्षया श्रेष्ठाः सन्ति सर्वेषु कार्येषु?
पत्नी- आम्, सर्वदा प्रत्येकं पक्षे।
पतिः- शोभनम्! कथयतु, भवती मन्यते यत् पुरुषाः मूर्खाः सन्ति?
पत्नी- शतप्रतिशतं सम्यक्।
पतिः- अतः तस्य अर्थः अस्ति यत् महिलाः पुरुषाणाम् अपेक्षया अधिकाः मूर्खाः सन्ति। 😂🤣
पत्नी- 😡😡😡😡😡😡
किञ्चित् तिष्ठतु.....
पत्नी- आम्, सम्यक्! अत एव अहं त्वं मम पतिरूपेण स्वीकृतवती! 😀😀😀😀
पतिः 😳😳😳😳😳😳

मतदानम् अस्माकं जन्मसिद्धः अधिकारः (निर्वाचनपर्वविशेषः)

✍डा० विमलेश झा, डीएवी पब्लिक स्कूल बरारी भागलपुर बिहार

लोकतन्त्रस्य आधारः जनशक्तिरेव विद्यते । यत्र जनः स्वराज्ये भागं गृह्णाति, यत्र शासनं जनैः जनानां कृते जनेभ्यः च क्रियते , तत्र एव वास्तविकं लोकतन्त्रं वर्तते। अस्य लोकतन्त्रस्य प्रमुखं उपकरणं भवति — मतदानम्। मतदानं न केवलं कर्तव्यं, किन्तु अधिकारः अपि अस्ति — एषः तादृशः अधिकारः वर्त्तते यः संविधानप्रदत्तः प्रत्येकं भारतीयनागरिकस्य कृते जन्मसिद्धः एव अस्ति। भारतदेशः विश्वस्य महान् लोकतन्त्रात्मकः देशः अस्ति। अत्र संविधानद्वारा सर्वे नागरिकाः समानाधिकारिणः सन्ति, तेषां मतं समानं मूल्यं वहति। अतः मतदानं केवलं शासननिर्माणस्य साधनं न, किन्तु जनशक्तेः अभिव्यक्तिरूपेण अपि अस्ति।

लोकतन्त्रे शासनं जनानाम् इच्छानुसारं भवति। किन्तु यदि जनाः स्वमतस्य उपयोगं न कुर्वन्ति, तर्हि शासनं केन प्रकारेण लोकहिताय कार्यं कर्तुं शक्नोति ? अतः मतदानस्य महत्त्वं अपरिमितं अस्ति। मतदानं एव तद् साधनं येन नागरिकः स्वाभिमतं शासनं प्रति व्यक्तीकर्तुं शक्नोति। नागरिकः स्वस्वमतमनुसृत्य निर्वाचने यत् राजनैतिकदलं श्रेष्ठं मन्यते, तत् दलं मतदानेन समर्थनं यच्छति । अधिकाधिकसमर्थनं प्राप्य दलं सर्वकारस्य गठनं करोति । लोकतन्त्रे मतदानेन एव शासनस्य दिग्दर्शनं क्रियते। यदि शासनं जनहितं न पालयति, तर्हि मतदातारः तं सत्तायाः सिंहासनात् अपसारयितुं शक्नुवन्ति। अतः प्रजातंत्रे राष्ट्रे मतदाता एव सर्वशक्तिशाली भवति।

भारतीयसंविधानं सर्वेषां नागरिकानां समानं मताधिकारं प्रदत्तवन्। अस्मिन् अधिकारे जाति-धर्म-लिङ्ग-धनादिभेदैः भिन्नता न दृश्यते। संविधानस्य अनुच्छेदे 326 इत्यस्मिन् स्पष्टं निर्दिष्टम् अस्ति-

“लोकसभायाः राज्यविधानसभायाः च निर्वाचनं प्रौढमतदानमाधृत्य भविष्यति।” अर्थात्, भारतस्य प्रत्येकं नागरिकः यः अष्टादशवर्षात् अधिकः अवस्थायुक्तःअस्ति, तस्य मतदानस्य अधिकारः जन्मसिद्धः वर्त्तते। न कोऽपि इमम् अधिकारं हर्तुं शक्नोति । अस्माकं संविधानेन अयम् अधिकारः प्रदत्तो विद्यते । अधिकाः जनाः मतदानं अधिकारं मन्यन्ते, किन्तु वस्तुतः एतत् अस्माकं कर्तव्यम् अपि अस्ति। यदि नागरिकः मतदाने अनासक्तः भवति, तर्हि शासनं कुशासनं भवितुम् आरभते। अतः मतदानं केवलं स्वार्थाय न, अपितु राष्ट्रहिताय आवश्यकं कर्तव्यं भवति।

यथा गीतायाम् उक्तं — “स्वधर्मे निधनं श्रेयः परधर्मो भयावहः।”

एवमेव मतदानं राष्ट्रधर्मः एव। अत्र ये मतदातारः मतदानं न कृत्वा शासनस्य निन्दां कुर्वन्ति ते सर्वे एव कुशासनस्य कृते उत्तरदायकाः भवन्ति । भारतस्य निर्वाचनप्रणाली अतीव सुव्यवस्थिता अस्ति।

अत्र भारत निर्वाचन आयोगः (Election Commission of India) इति नामकं स्वतंत्रसंवैधानिकम् संस्थानम् अस्ति, यत् सम्पूर्णनिर्वाचनस्य आयोजनं संचालनं निरीक्षणं च करोति। एकः मतदाता एकबारमेव मतदानं करोतु एतस्य कृते मतदानदिवसे

मतदाता यदा मतदानकेन्द्रं गच्छति, तदा तस्य अंगुल्यां श्यामवर्णेन चिह्नं क्रियते । अपि च वहबःनियमाः मतदातृणां कृते

आयोगेन निर्धारिताः सन्ति । आधुनिकयुगे निर्वाचनप्रक्रियायां प्रौद्योगिक्याः भूमिका अतिविशिष्टा जाता। आदौ हस्तलिखितपत्र(Balet Paper) माध्यमेन मतदानं भवति स्म, परन्तु अधुना EVM (Electronic Voting Machine) प्रणाली तथा VVPAT (Voter Verified Paper Audit trail) प्रणाली च प्रयोगे आगते। एतेन मतगणनायां शीघ्रता, पारदर्शिता च वर्धिता। अधुना निर्वाचनायोगः अन्तर्जालीयमतदाता सूची, मतदातृणाम् अन्तर्जालीयपंजीकरणम्, अन्तर्जालीयमतदातापरिचयपत्रनिर्माणम् इत्यादयःउपायान् आरब्धवान्, येन प्रत्येकं योग्यनागरिकः सहजतया मतदानं कर्तुं शक्नोति। भारतदेशे बहवः जनाः अपि अद्यापि मतदाने अनासक्ताः भवन्ति। कुत्रचित् अशिक्षाकारणात् कुत्रचित् च भयकारणात् जनाः मतदानं न कुर्वन्ति। एतेषां निवारणार्थम् अधिकाधिकमतदानाय निर्वाचनायोगः ‘SVEEP कार्यक्रम (Systematic Voters’ Education and Electoral Participation)’ नामकं अभियानं प्रारब्धवान्।

एषः कार्यक्रमः जनान् शिक्षयति —“तव मतम् एव तव शक्तिः।

राष्ट्रस्य स्वतन्त्रतारक्षायै मतदानं परमावश्यकं वर्त्तते। मतदानं केवलं राजनैतिकदायित्वं न, अपितु नैतिकं दायित्वं विद्यते। यः मतदाता स्वार्थविमुखो भूत्वा राष्ट्रहितं दृष्ट्वा च मतदानं करोति, स एव भारतस्य योग्यनागरिकः विद्यते। यदि नागरिकाः धनबलं, जातिबलम्, धर्मबलं च दृष्ट्वा मतदानं कुर्वन्ति , तर्हि तस्य फलम् अपि दूषितं भवति। मतदानसमये सर्वैः अपि सत्य -विवेकौ च ग्राह्यौ, लोभभयमोहस्वार्थादयः च त्याज्याः भवेयुः। कस्यापि राष्ट्रस्य निर्वाचने युवाशक्तेः महती भूमिका भवति । भारतदेशः युवानां देशः अस्ति। एषः युवावर्गः यदि कटिबद्धः स्यात्, तर्हि लोकतन्त्रं अक्षुण्णं भविष्यति।

अतः अस्माभिः युवानं प्रति आह्वानम् करणीयम्— “ उत्तिष्ठत जाग्रत, मतदानकेन्द्रं प्रति गच्छत।” अत्र निर्वाचने भारतस्य युवा नः मतदातारः देशं नवदिशां दातुं समर्थाः सन्ति । ते राष्ट्रनिर्माणस्य अग्रदूताः सन्ति। ये नागरिकाः “मम एकं मतं किं करिष्यति?” इति चिन्तयन्ति, ते लोकतन्त्रस्य शत्रवः एव सन्ति। एकस्य एकस्य मतस्य महत्त्वं विशिष्टतमम् अस्ति। यतो हि इतिहासे अपि अनेकानि उदाहरणानि दृश्यन्ते, यत्र केवलं एकस्य मतस्य कारणात् शासनपरिवर्तनं जातम्। अतः प्रत्येकं मतं अमूल्यं मत्वा मतदानम् अवश्यमेव करणीयम् । यदि सर्वे मतदातारःजनाः मतदानं न करिष्यन्ति, तर्हि भ्रष्टाचारिणः, बाहुबलिनः अयोग्यजनप्रतिनिधयः सत्तां प्राप्नुवन्ति। अतः कुशासनस्य कृते वयमेव दोषिनः स्म । मतदानं केवलं राजनीतिकसाधनं न, अपि तु लोकतन्त्रस्य प्राणः एव अस्ति। इत्थं सर्वे नागरिकाः निश्चयेन मतदाने भागं गृह्णीयुः।अत्र ध्यातव्यम्— “एकमपि में सत्तापरिवर्तनस्य कृते महत्त्वपूर्णं भवति ।अत्र वयं संकल्पं कर्तुं शक्नुमो यत् मातृभूमेः रक्षायै अखण्डतायै विकासाय वयं सर्वे मतदातारः अवश्यमेव मतदानं करिष्यामः। उक्तं च- माता भूमिः पुत्रोऽहं पृथिव्याःइति। जयतु भारतम् ।

वार्ता-संवादः

नन्दिनी- नमो वः। अद्यतने 'अध्येता' इत्यस्य वार्ता-कार्यक्रमे स्वागतं करोमि। नमस्ते काव्ये।

काव्या - नमस्ते नन्दिनि। चीनेन भारतीय-प्रवेशनिर्गम-सीमा-विषयकाः दत्तांशाः प्राप्ताः स्युः इति आशङ्क्यते। 'नोन्सेक्' नाम्न्याः तन्त्रांश-सुरक्षा-संस्थायाः भेदनेन इदं रहस्यं प्रकाशितम्।

नन्दिनी - आम्, चीनेन कृतं तत् कार्यं सर्वथा निन्दनीयम्। अधुना अन्यः विषयः प्रस्तूयते। गूगल-द्वारा द्विघात-समीकरणं 'डूडल्' इति चित्रे दर्शितम्। एतस्य गणितीय-श्रद्धाञ्जलेः कारणानि अपि ज्ञापितानि।

काव्या - सत्यम्, गणितस्य एतादृशः सम्मानः श्लाघनीयः एव। परन्तु इतः एका अपरा गम्भीरा वार्ता श्रूयते। चीनेन अमेरिकादेशः चतुर्दश-अब्ज-डालर्-मूल्यकानां 'बिट्कोइन्'-मुद्राणां चौर्य-विषये आक्षिप्तः। 'लू-बिआन्' इति तन्त्रांशभेदनं 'शूकर-कर्तन-वञ्चनया' सह कथं सम्बद्धम् इति प्रश्नः अपि उत्थापितः।

नन्दिनी - आम्, एषः अन्ताराष्ट्रिय-चौर्यस्य आरोपः अतीव गम्भीरः। इदानीम् अन्यस्मिन् विषये ध्यानं दीयते। 'ओपन्-ए-ऐ' संस्थया 'सोरा-२' इति महत् नूतनीकरणं प्रवर्तितम्। अनेन उपयोक्तृभिः स्वकीयं कृत्रिम-प्रज्ञा-चरित्रं रचयितुं शक्यते इति श्रुतम्।

काव्या - आम्, सः आरोपः तु चिन्तनीयः एव। परन्तु यत् कृत्रिम-प्रज्ञया स्वकीयं चरित्रं रचयितुं शक्यते, तत् तु अतीव अद्भुतम्। तथापि मनसि एकः विचारः अपि आयाति यत् अनेन किं किं कर्तुं शक्यते इति। मानवैः प्राप्तम् इदं सामर्थ्यं सावधानेन उपयोक्तव्यम्।

नन्दिनी - सत्यम् उक्तं भवत्या। नूतन-तन्त्रज्ञानस्य विकासेन सह अस्माभिः नैतिक-दायित्वम् अपि स्मर्तव्यम्। अस्तु, अद्यतन-कार्यक्रमः अत्रैव समाप्यते। पुनः मिलामः। शुभं भवतु।

"लौकिकन्यायकोशः"
"वटे यक्षन्यायः"

"अस्य वृक्षस्य उपरि कश्चनः यक्षः वसति" इति केनचित् प्रचारः क्रियते। तत् श्रुत्वा जनाः भीताः भवन्ति। स्वयं तत्र केनापि यक्षः भूतं पिशाचः वा न दृष्टः चेदपि भयेन मूढाः जनाः अन्यान् तदेव कथयन्ति। एवं समाजे मूढविश्वासः दृढमूलः भवति इति भावः।

डा. वर्षा प्रकाश टोणगांवकर
पुणे / महाराष्ट्रम्